

Hankintalain sidosyksiköiden omistusosuutta koskeva muutos: varautuminen ja toimenpiteet

KH 15.06.2026 § 225

202/00.04.02.00/2024

Valmistelija

Kaupunginlakimies Roosa Aaltonen
roosa.aaltonen@savonlinna.fi, p. 050 401 7788

Selostus

Sidosyksikkö eli in-house -yhtiö on hankintayksikön omistama yhtiö, jolta hankintayksikkö voi tehdä ostoja ilman kilpailutusta. Hankintalaissa on asetettu rajoituksia sidosyksiköille muun muassa määräsvallan ja muille kuin omistajille suunnatun liiketoiminnan osalta.

Hankintalain sidosyksiköitä koskevat muutokset

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 2/2026) on parhaillaan eduskuntakäsittelyssä. Hallitus esittää, että jatkossa hankintayksikön tulisi lisäksi omistaa vähintään 10 prosenttia Oy-muotoisesta sidosyksiköstä, jotta hankintayksikkö voisi ostaa sidosyksiköltä tavaroita ja palveluja kilpailuttamatta. Omistusta koskevaa vähimmäisvaatimusta ei siten sovelleta esimerkiksi säätiöihin, yhdistyksiin tai kuntalain mukaisiin kuntayhtymiin. Voimassa olevat edellytykset määräsvallasta, yksityisen omistuksen kiellosta ja ulosmyynnistä säilyvät edelleen voimassa.

Vähimmäisomistusvaatimus ulottuu myös sidosyksikön tytär- ja sisaryhtiöihin. Sidosyksikköä koskevaa kymmenen prosentin vähimmäisomistusvaatimusta sovelletaan kokonaisarvion perusteella siten, siinä otetaan huomioon emoyhtiö ja sen tytär- ja osakkuusyhtiöt. Tarkoitus on estää erilaiset keinotekoiset järjestelyt, joiden ilmeisenä tarkoituksena on kiertää kymmenen prosentin vähimmäisomistusvaatimusta esimerkiksi siten, että omistusosuusehdon välttämiseksi sidosyksikkö toimisi emoyhtiönä ja omistukset jaettaisiin sen pienempiin, tytär- tai osakkuusyhtiöihin, tai joissa omistus ketjutettaisiin muulla tavoin, siten että kussakin yhtiössä kymmenen prosentin vähimmäisomistusehto täytyisi.

Sidosyksikön käyttäminen on siis jatkossakin yhä mahdollista, kun vaatimukset omistuksesta, määräsvallasta sekä sidosyksikön ulosmyynnistä täyttyvät. Esitetty muutos ei myöskään vaikuta pienomistajien, jotka eivät käytä sidosyksikön palveluita, jäämiseen yhtiön omistajiksi.

Sidosyksiköiden 10 % vähimmäisomistusvaatimus ei koske lakisääteistä tehtävää hoitavia sidosyksiköitä, tai sidosyksiköitä, jotka on perustettu tuottamaan yksinomaan lakisääteiseen palveluun liittyviä tietojärjestelmiä, ja joiden vuotuinen liikevaihto jää alle 1 M€, kuten Koha-Suomi Oy:tä, jossa myös Savonlinnan kaupunki on osakkaana. Myös jätevesihuoltolaitokset on rajattu vaatimuksen ulkopuolelle. Lisäksi jätealan sidosyksiköitä koskeva poikkeus on tarkoitettu säättää osana valmistelussa olevaa jätelain uudistusta.

Sidosyksikön vähimmäisomistusosuutta koskeva säännös tulisi voimaan 1.7.2027. Tästä alkaen jos sidosyksikkö ei täytä omistusta koskevaa vaatimusta, hankintayksikön on joko kasvatettava omistusosuuttaan, luovuttava yhtiön käytöstä ja tuotettava palvelu omana tuotantonaan tai kilpailutettava hankinnat markkinoilla joko itsenäisesti tai yhteishankintana.

Muutoksella voisi olla vaikutuksia myös aikaisemmin tehtyihin sopimuksiin ja hankintayksikön mahdollisuuteen hyödyntää niitä. Voimassa olevat sidosyksikkösopimukset tulee irtisanoa päättymään 30.6.2027 mennessä, jos vähimmäisomistusvaatimus ei täyty. Uusia yhden vuoden pituisia sopimuksia voidaan tehdä 30.9.2026 saakka palveluiden jatkuvuuden turvaamiseksi.

Lisäksi hallituksen esityksessä ehdotetaan muutosta hankintalain 15 §:n 6 momenttiin siten, että sidosyksikön ei ole sallittua tehdä hankintoja omistajaltaan tai sisar-sidosyksiköltä, jos sidosyksiköllä on enemmän kuin yksi omistaja.

Kaupungin tilanne

Savonlinnan kaupunki on tällä hetkellä osakkaana osakeyhtiömuotoisissa sidosyksiköissä, joissa kaupungin omistusosuus ylittää 10 % omistusosuuden. Kahdessa yhtiössä jäädään sen alle. Konkreettisesti lain voimaantulon ajankohta tarkoittaa, että kaupunki ei voi käyttää kyseisiä yhtiöitä sidosyksikköinä 30.6.2027 jälkeen. Tämän lisäksi on huomioitava se, että lain voimaan tullessa voimassa olevat hankintalain 15 §:n mukaiset sopimukset on irtisanottava päättymään viim. 30.6.2027, jos 10 %:n vähimmäisomistusosuus ei täyty.

Yhtiöt, joiden osalta kaupungin pitää arvioida ja päättää toimenpiteistä ovat:

- Tiera Oy (0,30 %)
- Sansia Oy (0,07 %)

Mitä tulee kaupungin omistukseen yhtiöistä, on perusteltua, että kaupunki jää yhtiöihin pienomistajaksi ja jatkossakin mahdollisuuksien mukaan hyödyntää yhteishankintoja ja yhtiöiden yhteishankintayksikköasemaa, joihin lainsäädäntömuutoksella ei ole vaikutusta. Kaupungin omistusosuuden lisääminen yhtiöissä ei ole perusteltua eikä käytännössä mahdollista.

Mitä taas tulee kyseisiltä yhtiöiltä tehtyihin sidosyksikköhankintoihin, jatkossa sidosyksikköhankintojen tekeminen ei ole mahdollista, vaan palvelut tulee hankkia jatkossa kilpailuttamalla tai omana tuotantona.

Kaupunki on tehnyt yhtiöiltä ainoastaan yksittäisiä sidosyksikköhankintoja. Osa kyseisistä hankintoja koskevista sopimuksista on jo päättynyt. Edelleen voimassa olevien sopimusten osalta tarkoituksenmukaisin ratkaisu arvioidaan tapausittain.

Vaikutusten ennakoarviointi

Päätöksellä ei ole välittömiä tai merkittäviä vaikutuksia kuntalaisiin, koska sidosyksikköhankintoja kyseisiltä yhtiöiltä on tehty vain yksittäistapauksissa. Palvelujen jatkuvuus voidaan turvata siirtymäaikaa koskevien säännösten avulla. Pitkällä aikavälillä hankintojen kilpailuttaminen voi parantaa kustannustehokkuutta ja palvelujen laatua, vaikka yksittäisissä hankinnoissa kustannukset voivat myös nousta. Päätöksellä ei ole suoria lapsiin kohdistuvia vaikutuksia, eikä merkittäviä ympäristövaikutuksia ole tunnistettu.

Organisaation näkökulmasta muutos lisää hieman lyhyellä aikavälillä hallinnollista työtä sopimusten irtisanomisen ja uusien hankintamenettelyjen valmistelun vuoksi. Päätöksellä ei ole suoria

henkilöstövaikutuksia. Taloudellisesti vaikutukset ovat kokonaisuutena vähäisiä ja hallittavia. Vaikutukset muodostavat hallittavan ketjun lainsäädäntömuutoksesta hankintamenettelyjen muutokseen ilman merkittäviä kielteisiä kerrannaisvaikutuksia.

Toimivalta	Kuntalaki 39 §
Esittelijä	Vt. kaupunginjohtaja Ma Ding
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus merkitsee asian tiedoksi.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.
Tiedoksi	Hankintapalvelut